

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління та
національної безпеки
Кафедра економічної теорії, інтелектуальної
власності та публічного управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Ревунець Валентина Анатоліївна
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 351
(індекс)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ПОБУДОВА ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ:
ДЕРЖАВНО-УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

В. А. Ревунець
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи

Дацій Надія Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові)
д. держ. упр., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління
за результатами попереднього захисту: **Ревунець Валентини Анатоліївни**

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № _____ від «_____» грудня 2022 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

_____ к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Якобчук В.П.
(прізвище, ім'я, по батькові)

«_____» грудня 2022 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Ревунець Валентина Анатоліївна** захистив (ла)
(прізвище, ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:
сума балів за 100-бальною шкалою _____
за шкалою ECTS _____
за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____ (науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Пугачова Н.С.
(прізвище, ім'я, по батькові)

АНОТАЦІЯ

РЕВУНЕЦЬ В. А. Побудова інформаційного суспільства в Україні: державно-управлінський аспект. Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. Поліський національний університет, Житомир, 2022.

Роботу присвячено комплексному та всебічному дослідженню інформаційного суспільства в Україні. Проаналізовано основні підходи до визначення сутності інформаційного суспільства та нормативно-правову базу побудови інформаційного суспільства в Україні.

Охарактеризовано сучасний стан реалізації державної інформаційної політики, описано особливості електронного врядування як елемента розвитку інформаційного суспільства. Окреслено шляхи та проблеми інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту. Сформульовані рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Ключові слова: вдосконалення, державне управління, електронне врядування, інформаційна політика, інформаційний простір, інформаційне суспільство, інформаційно-комунікаційні технології, інформація, управлінський аспект.

ANNOTATION

Revunets V. Building an information society in Ukraine: the state-management aspect. Qualification work on the rights of the manuscript.

Qualification work for a master's degree in 281 Public management and administration. Polissya National University, Zhytomyr, 2022.

The work is devoted to a complex and comprehensive study of the information society in Ukraine. The main approaches to defining the essence of the information society and the regulatory and legal framework for building an information society in Ukraine are analyzed.

The current state of implementation of the state information policy is characterized, the features of electronic governance as an element of the development of the information society are described. The ways and problems of integrating the information space of Ukraine into the world information community are outlined. Formulated recommendations and proposals for improving the development of the information society in Ukraine.

Keywords: improvement, public administration, electronic governance, information policy, information space, information society, information and communication technologies, information, management aspect.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА	8
1.1. Основні підходи до розкриття сутності інформаційного суспільства.	8
1.2. Законодавча база побудови інформаційного суспільства в Україні	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	20
2.1. Державна інформаційна політика: український та закордонний досвід	20
2.2. Електронне урядування як елемент розвитку інформаційного суспільства	25
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ	30
3.1. Інтеграція інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту	30
3.2. Перспективи вдосконалення розвитку інформаційного суспільства в Україні	35
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Швидкі темпи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх активне застосування в усіх сферах суспільного життя дає змогу говорити про становлення інформаційного суспільства в Україні. Водночас висока залежність від інформації всіх сфер життєдіяльності суспільства породжує велику кількість загроз та небезпек інформаційного характеру. Формування інформаційного суспільства є одним з пріоритетних напрямів реалізації державної політики, як в аспекті проведення організаційних заходів, так і в питанні формування інформаційно-правового законодавства в зазначеній сфері, тому існує потреба проведення наукових досліджень з метою вдосконалення моделі інформаційного суспільства і формування прогнозів щодо його становлення і розвитку.

Концепції інформаційного суспільства знайшли своє відображення у працях зарубіжних вчених, таких як: Д. Белл, З. Бзежинський, Ф. Вебстер, Д. Гелбрейт, П. Дракер, М. Кастельс, М. Маклюен, Й. Масуда, Е. Тоффлер тощо. Дослідженнями проблематики становлення та розвитку інформаційного суспільства займалися багато вітчизняних науковців, зокрема І. В. Арістова, В. М. Бебик, О. Д. Довгань, В. А. Ліпкан, А. І. Марущак, Ю. Є. Максименко, В. Г. Пилипчук, О. М. Селезньова, М. П. Требін, Т. А. Шевцова та інші.

Метою роботи є дослідження сучасного стану та перспектив державного управління розвитком інформаційного суспільства в Україні з урахуванням зарубіжного досвіду.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- дослідити основні підходи до визначення сутності інформаційного суспільства;
- проаналізувати нормативно-правову базу побудови інформаційного суспільства в Україні;

- висвітлити сучасний стан реалізації державної інформаційної політики;
- охарактеризувати електронне врядування як елемент розвитку інформаційного суспільства;
- проаналізувати шляхи та проблеми інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту;
- обґрунтувати перспективи вдосконалення розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Об’єктом дослідження є державно-управлінські аспекти побудови інформаційного суспільства в Україні.

Предмет дослідження – особливості становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні.

Методи дослідження. Методологічну базу кваліфікаційної роботи становлять аналітичний і логічний методи, які дозволили здійснити відбір та аналіз інформації за тематикою дослідження (розділ 1, 2, 3). Діалектичний метод використовувався при з’ясуванні сутнісного змісту інформаційного суспільства (підрозділи 1.1). Історично-правовий метод сприяв вивченню становлення законодавства у сфері інформаційного суспільства в історичному розрізі (підрозділи 1.2). Описово-аналітичний метод застосовувався при здійсненні аналізу і характеристики електронного врядування та стану реалізації державної інформаційної політики (розділ 2). Методи аналізу й синтезу, моделювання та прогнозування – при дослідженні шляхів та проблем інтеграції інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту, а також при розробленні пропозицій щодо вдосконалення розвитку інформаційного суспільства в Україні (розділ 3).

Інформаційна база дослідження: Конституція України, Закони України, Укази Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, постанови Верховної Ради України; монографії та фахові статті, тези конференцій, присвячені проблематиці інформаційного суспільства.

Елементи наукової новизни полягають у вдосконаленні розвитку інформаційного суспільства в Україні через аналіз проблем інтеграції інформаційного простору у світову інформаційну спільноту та обґрунтування перспективи вдосконалення розвитку інформаційного суспільства.

Апробація результатів дослідження. Окремі результати та висновки, отримані в ході проведеного дослідження, представлялися на міжнародних наукових заходах: студентська науково-практична конференція «*Студентські наукові читання – 2021*» (Житомир, 2021 р.), XIII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «*Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*» (Дніпро, 27-28 жовтня 2022 р.), Міжнародна науково-практична конференція «*100-річчя Поліського національного університету: здобутки, реалії, перспективи*» (Житомир, 1 листопада 2022 р.).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що висновки й положення кваліфікаційної роботи можуть бути використані у: *науково-дослідній сфері* – для вивчення і подальшого дослідження теми; *правозастосовній діяльності* – для покращення діяльності суб'єктів владних повноважень щодо формування та реалізації державної інформаційної політики.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, шести підрозділів, висновків, списку використаних джерел (46 найменувань). Загальний обсяг роботи 51 сторінка.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА

1.1. Основні підходи до розкриття сутності інформаційного суспільства

Швидкі темпи розвитку інформаційно-комунікаційних технологій та їх активне застосування в усіх сферах суспільного життя дає змогу говорити про становлення інформаційного суспільства в Україні. Водночас у наукових колах відсутнє єдине трактування цієї дефініції, що обумовлено міжгалузевим характером, постійною трансформацією і багатогранністю проявів сутності інформаційного суспільства. Саме тому, дослідження категоріально-методологічного апарату інформаційного суспільства є необхідною передумовою для більш ґрунтовного вивчення проблематики сучасного суспільного устрою [35].

Вперше термін «інформаційне суспільство» був введений в науковий обіг на початку 60-х років минулого століття у Японії та Сполучених Штатах Америки і використовувався переважно для позначення «нового технологічного прориву, пов'язаного з розвитком обчислювальної та інформаційної техніки, що призвів до глобальної соціальної революції й зростання частки внутрішнього валового продукту у нематеріальній сфері виробництва» [39, с. 61].

У Концепції розвитку електронного урядування в Україні від 2010 року інформаційне суспільство визначалося як «орієнтоване на інтереси людей, відкрите для всіх і спрямоване на формування інноваційної моделі розвитку високотехнологічне суспільство, в якому кожен громадянин має можливість створювати і накопичувати інформацію та знання, мати вільний доступ до них, користуватися та обмінюватися ними, щоб дати змогу кожній людині

повноцінно реалізувати власний потенціал для забезпечення особистого і суспільного розвитку та підвищення якості життя» [31].

Доволі часто у науковій літературі [19; 40; 45] поряд з терміном «інформаційне суспільство» зустрічаються й інші поняття, які дослідники ототожнюють з ним, а саме: постіндустріальне суспільство, посткапіталістичне суспільство, цифрове суспільство, електронне суспільство, глобальне суспільство, віртуальне суспільство, постмодерністське суспільство, суспільство мережевого інтелекту, суспільство знань тощо.

Виходячи з різноманіття понять та критеріїв, Ф. Вебстер [45] виділяє п'ять основних підходів до визначення інформаційного суспільства: технологічний, економічний, професійний, просторовий і культурний.

Прихильники технологічного підходу (Е. Тоффлер, М. Маклюен) [45] ототожнюють процес становлення інформаційного суспільства зі поступальною зміною історичних епох та приходом нової інформаційної ери, яка прийшла на зміну аграрному та індустріальному господарствам, що існували раніше. Суспільству, що перебуває у процесі становлення, вважає Е. Тоффлер, властиві такі риси, як перерозподіл функцій між виробництвом і населенням, стрімке зростання інформаційного обміну, подальша індивідуалізація особистості із збереженням солідарних взаємовідносин між людьми та співтовариствами. У своїх працях вчені [45] оперують поняттями постіндустріальне або суперіндустріальне суспільства, посткапіталістичне суспільство як синонімами інформаційного суспільства. Основними тенденціями такого суспільства дослідники вважають розвиток інформаційно-комп'ютерних технологій, перехід до економічної системи, заснованої на інформації та знаннях, формування нової системи цінностей людини, що базується на ідеї глобальної економіки [45, с. 16].

Деякі дослідники виділяють технократичний підхід, що певною мірою перегукується з технологічним. Згідно з цим підходом «рівень розвитку інформаційного суспільства визначається кількістю інформаційних технологій, що використовуються в різних сферах суспільного життя» [40, с. 92]. З одного

боку, така позиція полегшує процес визначення рівня розвитку інформаційного суспільства, однак, залишає поза увагою інші складові частини процесу формування інформаційного суспільства, а, отже, не може вважатися всеохоплюючою та об'єктивною.

Економічний підхід ґрунтується на зростанні економічної ролі інформаційної діяльності, збільшення її частки у внутрішньому валовому продукті, а інформаційне суспільство розглядається як суспільство, в якому провідну роль відіграє виробництво інформаційного продукту та надання інформаційних послуг (П.Друкер) [45].

Професійний підхід стосується сфери зайнятості населення та полягає у збільшенні частки науково-технічних спеціалістів, кваліфікованих працівників сфери послуг. На думку Деніела Белла [45], суспільство вважається інформаційним, якщо понад 50% населення зайнято у сфері інформаційно-інтелектуальних послуг, тобто на зміну фізичній праці приходить «білокомірцева». Белл окреслив основні характеристики нового суспільства – створення економіки послуг, переважання прошарку науково-технічних спеціалістів, виникнення «інтелектуальної» техніки, основоположна роль теоретичних знань як джерела новацій і рушійної сили ухвалення важливих політичних рішень, можливість самопідтримуючого технологічного зростання [45, с. 12]. Прихильники цього підходу (Й. Масуда, Р. Райх, С. Пюкке) [45] наголошують, що інтелектуальна праця та люди, які беруть участь у створенні та використанні інформації, є рушійною силою соціально-економічного зростання. Зокрема, Масуда вважає, що політичною системою нового інформаційного суспільства стане «демократія участі», а основним суб'єктом соціальної активності стане «вільне співтовариство» [45, с. 14].

Просторовий підхід до визначення інформаційного суспільства пов'язаний з процесом глобалізації та поширенням інформаційно-комунікаційних технологій. М. Кастельс [45] називає таке суспільство «мережевим», вважаючи інформаційні мережі основною рушійною силою, що здатна поєднати різні точки планети, людей і держави поза часом та простором.

М. Кастельс у своїй праці не розглядає інформаційну еру та інформаційне суспільство як щось однозначно позитивне, роблячи акцент на недоліках такого суспільства: світ став більш консолідованим завдяки розвитку інформаційно-комунікативних технологій, але водночас активно відбувається процес його соціального розшарування та фрагментації, зумовлений посиленням несправедливості в розподілі благ у процесі перебудови економіки. Крім того, інформаційне суспільство занадто зациклюється на феномені іміджу (культурного, політичного тощо) та комерціалізації комунікативного простору [45, с. 17].

Культурний підхід дещо відступає від концепцій інформаційного суспільства та наголошує на формуванні суспільства знань, головними умовами розвитку якого є безперешкодний доступ до інформації поза часовими та просторовими кордонами, вміння працювати з нею, прагнення до створення нових знань та впровадження інновацій, повага до мовного, релігійного та культурного різноманіття. Суспільство знань покликане забезпечити взаємопроникнення культур, зміщуючи акцент з розвитку технологій на їх якість та доступність.

Крім того, у науковій літературі [2; 4; 40; 43] існують різні способи визначити поняття «інформаційне суспільство». Перший спосіб базується на описі характеристик, властивих цьому типові суспільства. Так, наприклад, доктор філософських наук М. П. Требін характерними рисами інформаційного суспільства називає: «зростання ролі знань та інформації в суспільному житті; збільшення частини людей, зайнятих у сфері виробництва інформаційних продуктів та послуг, зростання частки останніх у валовому внутрішньому продукті; посилення інформатизації в суспільних відносинах та управлінській діяльності; створення глобального інформаційного простору, який сприяє ефективній інформаційній взаємодії людей, забезпечує доступ до світових інформаційних ресурсів і задоволення індивідуальних та колективних людських потреб щодо інформаційних продуктів та послуг» [43, с. 131].

Цікавою є думка І. В. Арістової [2], яка вважає, що «інформаційне суспільство – це громадянське суспільство з розвинутим виробництвом інформаційних продуктів та послуг і високим рівнем інформаційно-правової культури, в якому ефективність діяльності людей забезпечується розмаїттям послуг, заснованих на інтелектуальних інформаційних технологіях та технологіях зв'язку» [2].

На думку доктора політичних наук В.М. Бебика [4] «під інформаційним суспільством потрібно розуміти сучасне суспільство з високим рівнем інформаційної культури (створення, зберігання, опрацювання та використання інформації), яке характеризується: здатністю якісно продукувати всю необхідну для життєдіяльності суспільства інформацію; наявністю розвиненої інформаційної інфраструктури суспільства; високим рівнем доступності інформації для всіх членів суспільства; значною часткою працездатного населення, що працює в інформаційному секторі економіки» [4, с. 41].

О. М. Селезньова стверджує, що «однією з вагомих особливостей інформаційного суспільства є зменшення ролі паперових носіїв інформації, зумовлене широким використанням мережі Інтернет, загальною інформатизацією, запровадженням електронного документообігу» [40, с. 94].

Другий спосіб заснований на поступовому прямолінійному процесі розвитку суспільства та виходить з того, що інформаційне суспільство є черговою сходинкою, наступним ступенем в історичному розвитку людства «аграрне – індустріальне – постіндустріальне суспільство» та пов'язує становлення інформаційного суспільства з концепцією сталого розвитку. Наступний спосіб є компромісним та поєднує методологічні основи перших двох способів визначення інформаційного суспільства. Кожен з вищезазначених способів має право на існування, але, на нашу думку, формування поняття інформаційного суспільства шляхом опису його основних характеристик більше розкриває сутність зазначеної категорії.

Виходячи з різноманіття підходів, способів та визначень інформаційного суспільства, основоположною та найбільш узагальненою є позиція, що основою

інформаційного суспільства є інформація, знання та інформаційно-комунікаційні технології.

Відповідно, основними елементами інформаційного суспільства можуть вважатися: людина, інформація, інформаційні ресурси, інформаційно-комунікаційні технології [5, с. 108].

Більшість дослідників погоджуються, що «інформаційне суспільство забезпечує залучення великої кількості людей до користування інформаційними ресурсами, сприяє покращенню обміну інформацією між різноманітними суб'єктами (учасниками) інформаційних правовідносин, пришвидшує розвиток інформаційних відносин» [42, с. 80].

Таким чином, інформаційне суспільство можна визначити як суспільство нового типу, що характеризується високим рівнем інформатизації в усіх сферах життєдіяльності, доступом всіх членів суспільства до створення, переробки, використання, розповсюдження, обміну інформацією, домінуванням в економічному розвитку галузей, пов'язаних із виробництвом інформаційних продуктів й наданням інформаційних послуг та зростанням частки людей, залучених в інформаційний сектор економіки.

1.2. Законодавча база побудови інформаційного суспільства в Україні

Конституція України як основоположний нормативно-правовий акт вищої юридичної сили гарантує кожному громадянину «право вільно збирати, зберігати, використовувати і поширювати інформацію усно, письмово або в інший спосіб, окрім конфіденційної інформації про особу без її згоди; свободу слова і вільного вираження поглядів» (ст. 32, 34, 54) [17].

Прийняття Верховною Радою України Закону України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 рр.» [29], спрямованого на підвищення конкурентоспроможності держави, надання рівного якісного доступу до інформації, стало першим правовим кроком України назустріч формуванню інформаційного суспільства. Цей Закон

розроблений на основі Постанови Верховної Ради України від 1 грудня 2005 року «Про Рекомендації парламентських слухань з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні» [30], де «окреслювалися тенденції розвитку, фактори стримування, пропозиції та рекомендації щодо розбудови інформаційного суспільства на засадах політики міжнародної співпраці України та її участі у розвитку глобального інформаційного суспільства» [30].

Згідно з документом [29], стратегічними цілями розбудови інформаційного суспільства в Україні проголошено такі:

- «вдосконалення положень інформаційного законодавства;
- впровадження сучасних конкурентоспроможних інформаційно-комунікаційних технологій в усі сфери суспільного життя, зокрема в економіку України і в діяльність органів публічної влади; реалізація цієї цілі відбувається за рахунок впровадження електронних декларацій, кабінету електронних сервісів, застосунку «Дія»;
- забезпечення інформаційної та комп'ютерної грамотності населення передбачає удосконалення вітчизняної системи освіти, подолання розриву між рівнем надання освітніх послуг у сільській місцевості та у містах, розвиток дистанційного навчання;
- розвиток вітчизняної інформаційної інфраструктури та її інтеграція із світовою інфраструктурою;
- державна підтримка нових «електронних» секторів економіки (онлайн торгівлі, інтернет-банкінгу тощо);
- створення загальнодержавних інформаційних систем, насамперед у сферах охорони здоров'я, освіти, науки, культури, охорони довкілля» [29]; найпомітнішими є зрушення у сфері охорони здоров'я, зокрема функціонування єдиної електронної медичної системи для медичних закладів, лікарів та пацієнтів, що дає змогу онлайн записатися на прийом до лікарів, отримати електронне направлення та електронний рецепт тощо;

– «збереження культурної спадщини України шляхом її електронного документування передбачає створення цифрових копій музейних, архівних та бібліотечних фондів, архітектурних пам'яток тощо;

– державна підтримка використання ІКТ засобами масової інформації (наразі електронні ЗМІ переважають над друкованими мас-медіа, тираж яких скорочується);

– вдосконалення публічного управління, відносин між державою і громадянами, становлення електронних форм взаємодії між органами публічної влади і фізичними та юридичними особами (Єдиний державний веб-портал електронних послуг, електронні петиції, електронні звернення);

– досягнення ефективної участі всіх регіонів у процесах становлення інформаційного суспільства шляхом децентралізації та підтримки регіональних і місцевих ініціатив;

– захист інформаційних прав громадян, насамперед щодо доступності інформації, захисту персональних даних, підтримки демократичних інститутів та мінімізації ризику «інформаційної нерівності»;

– посилення інформаційної безпеки» [13; 29].

Ці положення були конкретизовані в Розпорядженні Уряду «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 року [33], зокрема вказується, що «прискорений перехід до суспільства знань має на меті забезпечення суспільного добробуту, перехід від економіки з паливно-сировинною спрямованістю до економіки знань, зменшення кількості загроз національній безпеці, залучення громадян до всіх благ інформаційного суспільства». Ця Стратегія впровадила в обіг якісно нові терміни, з-поміж яких: «електронна демократія; електронна економіка; електронна комерція; електронна послуга; електронна культура; електронна освіта; електронна медицина; інформаційна інфраструктура; інформаційний ресурс тощо» [33].

Закони України: «Про інформацію» [27], «Про доступ до публічної інформації» [24], «Про захист персональних даних» [25], «Про звернення

громадян» [26] також сприяють розбудові інформаційного суспільства в Україні, але мають численні суперечності, недосконалості та колізії.

Закон України «Про інформацію» «закріплює визначення цензури, оціночних суджень, інформації, її види та основні принципи інформаційних відносин, вперше законодавчо закріпив права журналістів та порядок проходження ними акредитації, вилучення з обігу поняття права власності на інформацію» [27].

Закон України «Про доступ до публічної інформації» визначає «порядок реалізації права кожного громадянина на доступ до інформації, що дає можливість моніторингу діяльності органів публічної влади в сфері публічної інформації та інформації, що становить суспільний інтерес, їх підзвітність і можливість оцінити ефективності їх роботи» [24].

Закон України «Про звернення громадян» [26] передбачає, що «громадяни України мають право звернутися до органів публічної влади, громадських об'єднань, підприємств, установ, організацій різних форм власності, засобів масової інформації, посадових осіб відповідно із заявами, зауваженнями, клопотаннями, скаргами та пропозиціями щодо реалізації своїх прав і законних інтересів або їх порушення» [26].

Мета Закону України «Про захист персональних даних» – «врегулювати правовідносини, пов'язані з обробкою персональних даних та гарантувати конституційне право на повагу до приватного і сімейного життя» [25].

Нещодавно Верховна Рада підтримала законопроект «Про Національну програму інформатизації», спрямований на підвищення рівня кібербезпеки та протидію інформаційним загрозам з боку російської федерації, що набуває особливої актуальності під час війни; подолання цифрової нерівності шляхом підвищення рівня доступу громадян до різноманітних технологій, зокрема, в ключових сферах суспільного життя [28].

Основою міжнародного регулювання розбудови інформаційного суспільства є універсальні та європейські регіональні міжнародні документи, до яких належать: Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства

2000 року [46]; «Меморандум про взаєморозуміння між Генеральним Директоратом з питань інформаційного суспільства Європейської Комісії та Державним комітетом зв'язку та інформатизації України щодо розвитку інформаційного суспільства, Женевська декларація «Принципи побудови інформаційного суспільства» 2003 р. та Туніське зобов'язання «Другий етап унесвітнього саміту з питань інформаційного суспільства» 2005 р.» [37, с.100].

Окінавська хартія глобального інформаційного суспільства [46], прийнята 22 липня 2000 р. лідерами Великої вісімки, засвідчила таке: «інформаційне суспільство дає людям можливість ширше використовувати свій потенціал і задовольняти власні потреби. Інформаційні технології повинні служити досягненню стійкого економічного зростання, підвищенню суспільного добробуту, стимулюванню соціальної згоди і повної реалізації їх потенціалу у сфері зміцнення демократії, відповідального і транспарентного управління, міжнародного миру і стабільності. Розробка ефективних національних і міжнародних стратегій сприяє досягненню цих цілей» [46].

В Окінавській хартії [46] підтверджуються «зобов'язання щодо формулювання і здійснення стратегій забезпечення кожній людині можливостей користуватися загальним і прийнятним за вартістю доступом до інформаційних і комунікаційних мереж» [36, с. 87].

Першочерговими завданнями держави у сфері інформаційної політики є забезпечення конституційного права на одержання, використання, поширення й зберігання інформації, на вільне вираження своїх поглядів на основі максимально ефективного використання для науково-технічного, культурного, соціального розвитку тих можливостей, які надають новітні засоби обміну інформацією, виробництво та просування на світовому рівні власного інформаційного продукту. Розбудова інформаційного суспільства в Україні можлива тільки на підставі комплексного підходу, що враховує стратегічне бачення інформатизації суспільства, координується та спрямовується наявними соціально-економічними, політичними й культурними пріоритетами держави та міжнародною практикою [44].

Водночас наявна законодавча база не забезпечує належного правового регулювання інформаційних відносин, оскільки здебільшого є хаотичною та не систематизованою, частина питань взагалі не врегульована законодавством, у деяких – відсутні механізми практичної реалізації норм. Формування належної нормативно-правової бази функціонування інформаційного суспільства сприятиме розвитку демократичного та повноправного громадянського суспільства, оскільки ці поняття є взаємопов'язаними [36, с. 88].

Попри важливість уже прийнятих нормативно-правових актів у сфері розбудови інформаційного суспільства, вітчизняне інформаційне законодавство залишається фрагментарним, поки не будуть прийняті три системні нормативні документи:

- Інформаційний кодекс України, який повинен упорядкувати наявне інформаційне законодавство України з урахуванням необхідних змін та доповнень, включаючи розділи про засади бібліотечної, архівної, рекламної, телекомунікаційної діяльності, електронної торгівлі, кінематографії, охорони баз даних, захисту прав інтелектуальної власності в Інтернеті, телемедицину, дистанційне навчання, надання інформаційних послуг з використанням Інтернет мережі, комерційну таємницю тощо;

- Стратегія розбудови інформаційного суспільства, яка б визначала основні параметри нового типу суспільства, пріоритети його розвитку, визначені цілі та механізми їх забезпечення;

- Національна система індикаторів розвитку інформаційного суспільства, яка повинна стати основним інструментом моніторингу та оцінки розбудови інформаційного суспільства з України [8, с. 16].

Водночас у період державної дестабілізації та повномасштабної війни російської федерації проти України, у тому числі інформаційної, ці завдання відійшли на другий план на тлі загрози національній безпеці та територіальній цілісності України. Наявна законодавча база не забезпечує належного правового регулювання інформаційних відносин, оскільки здебільшого є

хаотичною та не систематизованою, частина питань взагалі не врегульована законодавством, у деяких – відсутні механізми практичної реалізації норм.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

2.1. Державна інформаційна політика: український та закордонний досвід

Відповідно до законодавчого визначення державна інформаційна політика розглядається як «сукупність основних напрямів, завдань, форм і способів діяльності держави у галузі одержання, використання, обробки, розповсюдження та зберігання інформації» [27]. Водночас науковці вважають це визначення неповним, оскільки у ньому відсутній важливий компонент – можливість реалізувати право громадян на доступ до інформації.

Втілення на практиці планомірної державної інформаційної політики сприяє побудові суспільства знань, яке високорозвинені цивілізовані країни розглядають як передумову перспективного політичного, економічного, соціального і культурного розвитку. «Українська державна інформаційна політика має на меті побудову демократичного інформаційного суспільства і входження нашої держави до світового інформаційного співтовариства. В свою чергу завданнями державної інформаційної політики є: вдосконалення інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури; формування і використання національного інформаційного ресурсу і забезпечення широкого доступу до нього; наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій; забезпечення громадян суспільно-значимою інформацією та розвиток незалежних засобів масової інформації; створення і постійне удосконалення нормативно-правової бази

побудови інформаційного суспільства; підготовка людини до умов інформаційного суспільства» [41, с. 239].

Головними напрямками вітчизняної інформаційної політики є:

- «забезпечення свободи слова, рівного та вільного доступу громадян до інформації, її ефективного використання;
- посилення нормативно-правового, матеріально-технічного та ресурсного забезпечення інформаційної діяльності;
- сприяння конкуренції в інформаційній сфері;
- створення передумов для безперервного оновлення, збагачення та зберігання національних інформаційних ресурсів;
- забезпечення інформаційної безпеки та захисту персональних даних;
- сприяння формуванню ринку інформаційних ресурсів, послуг, інформаційних систем і технологій, засобів їх забезпечення;
- захист культурної і мовної самобутності, національної ідентичності та культурної спадщини;
- залучення засобів масової інформації до боротьби з корупційними явищами у державному та суспільному житті;
- сприяння відкритості та прозорості органів державної та муніципальної влади (розробка і впровадження електронного врядування);
- залучення інвестицій та пільгове оподаткування в інформаційній сфері;
- сприяння міжнародному інформаційному співробітництву і гарантування інформаційного суверенітету України;
- сприяння задоволенню інформаційних потреб етнічних українців, що перебувають за кордоном» [21, с. 97].

В сучасних умовах формування в Україні громадянського суспільства державна інформаційна політика має базуватися на основоположних принципах: «принцип відкритості політики – заходи інформаційної політики обговорюються суспільством відкрито, а держава враховує суспільну думку;

принцип системності, який передбачає, що у процесі реалізації прийнятих рішень при зміні стану одного з об'єктів регулювання повинні враховуватися наслідки цього для стану інших об'єктів і усіх у сукупності; принцип рівності інтересів, який передбачає, що політика рівною мірою враховує інтереси всіх учасників інформаційної діяльності незалежно від їхнього становища в суспільстві і форми власності інформаційного ресурсу; принцип пріоритетності вітчизняного виробника – за рівних умов пріоритет надається конкурентоздатному вітчизняному виробнику інформаційно-комунікаційних засобів; принцип соціальної орієнтації, який передбачає, що основні заходи державної інформаційної політики повинні бути спрямовані на забезпечення соціальних інтересів громадян України тощо» [41, с. 239].

Серед основних напрямів державної політики в інформаційному середовищі України є: «забезпечення інформаційного суверенітету України; створення нормативно-правових та економічних передумов для розвитку національної інформаційної інфраструктури та ресурсів, наповнення внутрішнього та світового інформаційного простору достовірною інформацією про Україну; забезпечення дотримання конституційного права громадян на свободу слова, доступ до інформації, недопущення неправомірного втручання органів державної та муніципальної влади, їх посадових осіб у діяльність засобів масової інформації, дискримінації в інформаційній сфері і переслідування журналістів за політичні позиції; вжиття комплексних заходів щодо захисту національного інформаційного простору проти експансії інформаційно-культурних традицій інших країн та протидії монополізації інформаційної сфери України» [41, с. 240].

Одним з головних завдань державної політики в інформаційній сфері є забезпечення належних організаційно-правових, економічних та соціальних передумов для формування, розвитку та ефективного використання вітчизняних інформаційних ресурсів в усіх сферах життєдіяльності суспільства.

Серед проблем формування інформаційного суспільства в Україні можна назвати такі: «слабкість координації зусиль державного й приватного секторів для ефективного використання наявних фінансових, матеріальних та кадрових ресурсів; повільні темпи впровадження інформаційних і телекомунікаційних технологій у політичну й соціально-економічну сферу; повільна розбудова національної інформаційної інфраструктури; нерівномірний доступ громадян до комп'ютерних і телекомунікаційних засобів, формування «інформаційного розриву» між окремими регіонами, галузями економіки й різними верствами населення; недостатній рівень інформаційної представленості в інтернет-просторі; не вирішується в повному обсязі питання захисту авторських прав; недостатній рівень впровадження нових методів навчання з використанням сучасних технологій, недостатнє фінансування наукових досліджень у галузі інформатизації» [38].

Крім того, невирішеними залишаються питання забезпечення незалежності засобів масової інформації, їх неупередженості. Монополізація засобів масової інформації спричиняє їх залежність від інтересів спонсора та політизованість. Відсутність іноземних та вітчизняних інвестицій в телекомунікаційній сфері призводить до використання застарілого та фізично зношеного обладнання, що стримує розвиток телекомунікацій та негативно впливає на ефективність їх роботи. Скорочення зазнають окремі культурні індустрії та види інформаційної діяльності, зокрема книговидання, бібліотечні комплекси, музейна та архівна справа, друковані засоби масової інформації, кінематограф тощо.

З огляду на євро інтеграційний курс України особливої актуальності набуває дослідження особливостей інформаційної політики країн Європейського Союзу, що базується на ідеології європейського співробітництва у сфері інформації та комунікацій з окремими національними характеристиками.

Британська інформаційна політика передбачає створення сприятливих умов для розвитку підприємництва; поширення інформаційних технологій і

мереж у сфері освіти, охорони здоров'я та публічного управління; підвищення ефективності інформаційних послуг; розбудову телекомунікаційних магістралей; сприяння міжнародному співробітництву.

Німецька інформаційна політика визначає розширений перелік галузей, які потребують створення телекомунікаційних мереж, окрім освіти та охорони здоров'я, він включає науку, сільське господарство, біологію, юриспруденцію, технології, патенти та бізнес; сприяє лібералізації інформаційної діяльності приватного сектору; підтримує національне виробництво інформаційних продуктів та сервісів, вільну конкуренцію в інформаційній сфері; стимулює транскордонний інформаційний обмін, поширення ідеалів європейської демократії; сприяє ресурсному, технічному та кадровому забезпеченню інформаційного сектору економіки [20].

Французька інформаційна політика спрямована на розвиток інформаційної інфраструктури, електронної торгівлі і банківської сфери, стимулювання наукових досліджень у сфері інформаційного бізнесу та інновацій, забезпечення охорони інформації та попередження кіберзлочинності, модернізацію інформаційного законодавства, підтримку національної культури та вітчизняного контенту, а на міжнародному рівні сприяє забезпеченню доступу населення до швидкого, дешевого та безпечного Інтернету, інформаційному обміну та розвитку електронного ринку торгівлі та послуг [6].

У межах інтеграції України до ЄС вирішення потребує ряд проблем у сфері побудови інформаційного суспільства: забезпечення доступу до світових інформаційних ресурсів та розвиток вітчизняних електронних інформаційних ресурсів в сфері відпочинку та розваг, культури та спорту, засобів масової інформації, розширення українського сегменту у мережі Інтернет, забезпечення інформаційної відкритості суспільства, розповсюдження достовірної інформації про Україну в глобальній мережі, удосконалення вітчизняного інформаційного законодавства з урахуванням положень європейських нормативних актів, що регламентують інформаційні

відносини, раціонального використання науково-технічного потенціалу, розширення інформаційної інфраструктури, запровадження програм підвищення комп'ютерної грамотності населення, особливо в сільській місцевості, розвиток мережі безготівкових розрахунків та надання електронних послуг.

Для прискорення інтеграції України у світовий інформаційний простір варто реалізувати заходи щодо посиленої інформатизації та комп'ютеризації закладів освіти, органів державної та муніципальної влади, банківських та фінансових установ, створення мережі дистанційної освіти, забезпечення доступу громадян до вітчизняних та світових інформаційних ресурсів. Вирішення потребують питання впровадження електронного документообігу, комп'ютеризації архівної та музейної справи, статистичної інформації, збереження культурної самобутності та національної ідентичності української інформаційної спільноти, налагодження взаємозв'язку між населенням і державними інституціями через електронні інформаційні канали. Невідкладне завдання полягає в адаптації вітчизняного інформаційного законодавства до законодавчих вимог Європейського Союзу.

2.2. Електронне урядування як елемент розвитку інформаційного суспільства

Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, запровадження елементів інформатизації та комп'ютеризації в публічному управлінні дозволили розширити межі участі громадськості у прийнятті суспільно-важливих рішень.

Найбільш узагальненим визначенням електронного уряду є автоматизація процесу надання державних послуг. Згідно з Концепцією розвитку електронного урядування в Україні «електронне урядування – це форма організації публічного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної та

муніципальної влади з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [32].

Водночас електронне урядування не тільки задовольняє потреби громадян, надаючи доступ до інформації та впроваджуючи електронні сервіси надання послуг, але й сприяє підвищенню ефективності діяльності уряду за рахунок відкритості, прозорості, доступності, гласності, публічності, підзвітності органів державної влади та зворотного зв'язку між владою і громадськістю.

У визначенні Європейської комісії електронний уряд серед іншого також «включає в себе навиків державних службовців з метою підвищення якості державних послуг і демократичних процесів» [10].

Головними перевагами впровадження електронного урядування можуть бути наступні:

- підвищення швидкості, достовірності і економічності обробки та обміну інформацією в державному секторі і, водночас, зростання ефективності управлінської діяльності через оперативність та надійність інформаційного обміну;

- більша пристосованість до вимог інформаційного суспільства;

- гнучкість і оперативність реагування на запити внутрішнього і зовнішнього середовищ, забезпечення «зворотного зв'язку», за допомогою якого контролюється адекватність управлінського впливу дійсним потребам соціуму і забезпечується коригування його спрямованості та інтенсивності;

- зниження часових та фінансових витрат на управлінську діяльність;

- збільшення рівня прозорості роботи уряду та зменшення корупційної діяльності у державі [12].

Фактично ж електронний уряд являє собою електронний сервіс надання державних послуг, що забезпечується сучасними засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Безумовними перевагами електронного урядування є спрощення процедур у процесі взаємодії органів державної

влади з громадянами та скорочення адміністративних витрат, економія матеріальних і часових ресурсів, підвищення якості надання адміністративних та соціальних послуг, формування довіри громадян до діяльності органів публічного управління та адміністрування. Електронне врядування є важливим інструментом демократизації суспільства, передумовою функціонування інформаційного суспільства, першим кроком у розвитку електронної демократії.

Основними принципами реалізації концепції електронного уряду в Україні мають стати: відкритість, прозорість, системність, ефективність, доступність та залучення громадян, конфіденційність та безпека даних, єдність інформаційної бази, сумісність (при взаємодії з іншими системами), стандартизація, пристосування (адаптація) [3, с. 18].

Електронне врядування передбачає «взаємодію держави (органи державної влади та місцевого самоврядування, бюджетні установи та організації), бізнесу (господарські товариства та індивідуальні підприємці) та громадянського суспільства (громадські організації та рухи)» [16, с. 30].

Електронна взаємодія органів влади із суспільством здійснюється через інформаційні представництва, які покликані реєструвати звернення громадян й організацій, надавати необхідну інформацію для оптимального й ефективного вирішення певних питань перед суспільством і конкретними громадянами. Задля досягнення цієї мети в рамках концепції електронного урядування інтегруються інформаційні ресурси органів державної влади, забезпечується доступ до них, створюється система надання онлайн послуг, що не тільки підвищує якість публічного управління, забезпечує відкритість і прозорість діяльності органів влади, а й знижує витрати населення та підприємств на здійснення взаємодії з органами влади.

Дія (скорочення від «Держава і я») – мобільний додаток та єдиний державний веб портал електронних послуг, так звана «держава у смартфоні», розроблений Міністерством цифрової трансформації України у 2019 році й заведений у 2020 році. Нормативно-правовою основою його функціонування

стала постанова Уряду «Питання Єдиного державного веб-порталу електронних послуг та Єдиного державного порталу адміністративних послуг» та відповідне Положення, затверджене 4 грудня 2019 року [23].

Станом на кінець 2022 року у застосунку доступно вже 15 цифрових документів, у тому числі внутрішній та закордонний паспорти, картка платника податків, водійське та пенсійне посвідчення, студентський квиток, свідоцтво про народження дитини, COVID-сертифікат тощо.

Знеособлення процесу надання адміністративних послуг приватним особам та бізнес-структурам в електронному урядуванні спрямоване на зменшення рівня корупції в державних органах влади і має бути закріплене у вітчизняному антикорупційному законодавстві.

Однак електронний уряд – це не лише електронні послуги, важливими напрямками діяльності у сфері електронного урядування є впровадження електронного документообігу в органах влади; адаптація українського законодавства до процесів цифровізації; розвиток сфери відкритих даних.

Окремим аспектом розвитку електронного урядування є його функціонування в умовах криз (управління в умовах конфліктів, надзвичайного стану, особливого періоду), одним з різновидів яких є воєнний стан та повномасштабне вторгнення російських окупантів на територію України. Цей період характеризується посиленням централізованих та силових методів управління, обмеженням конституційних прав та свобод людини і громадянина, обмеженням доступу до певних видів інформації в інтересах національної безпеки.

Водночас під час воєнного стану Мінцифри запустило нові сервіси та послуги в Дії задля полегшення доступу громадян до електронних послуг та задоволення їх потреб, зокрема запрацювали сервіси «Майно» для повідомлення про пошкоджене внаслідок російської збройної агресії майно та «Документ» – новий тимчасовий документ на період воєнного стану, що містить паспортні дані та реєстраційний номер картки платника податків власника. Також за допомогою Дії можна оформити статус внутрішньо

переміщеної особи та подати заявку та отримання щомісячної допомоги. Під час воєнного стану також запрацювала нова послуга для підприємців «Декларація, яка замінить 374 види різних дозвільних документи; сервіс державної іпотеки за пільговими відсотковими ставками «Оселя; платформа «Допомога для отримання виплат від міжнародних організацій [9].

Всі ці сервіси значно спрощують життя українців в умовах воєнного стану, дозволяючи оформити необхідні документи без зайвої бюрократії та паперів.

Для ефективного реформування державної інформаційної політики та запровадження електронного врядування в Україні необхідно здійснити низку кроків: удосконалення нормативно-правової бази, розвиток інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури, пошук інвестицій для фінансування інноваційних проектів публічного управління, адаптація міжнародного досвіду, запровадження ефективної системи зворотного зв'язку між громадянами та органами влади для своєчасного виявлення проблем у сфері управління та державного реагування на них.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

3.1. Інтеграція інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту

Становлення інформаційного суспільства вимагає вирішення широкого спектру завдань, одним із найважливіших серед яких є питання формування інформаційного простору.

«Інформаційний простір України – середовище, в якому створюється, зберігається, поширюється та споживається інформація і на яку розповсюджується юрисдикція України. Інтеграція України у глобальний інформаційний простір виступає передумовою прогресивного розвитку інформаційного суспільства в Україні» згідно із Законом України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» [29].

Компонентами, які формують структуру інформаційного простору, є:

- інформаційні ресурси, що включають у себе різноманітні бази даних, архівні, музейні сховища, бібліотечний комплекс, відкриті державні реєстри тощо;
- інформаційно-телекомунікаційна інфраструктура;
- інформаційні, комп'ютерні та телекомунікаційні технології – засоби, методи, способи, що забезпечують процеси обробки, зберігання, розповсюдження, використання та захисту інформаційних ресурсів;
- науково-виробничий потенціал у галузях зв'язку, телекомунікації, інформатики, обчислювальної техніки, поширення та доступу до інформації (електронна пошта, телефонний зв'язок, мобільний та супутниковий зв'язок; інтернет з усім його контентом);

- друковані, електронні та аудіовізуальні засоби масової інформації, у тому числі телебачення, інформаційні агентства, програми радіомовлення;
- ринок інформаційних технологій, засобів зв'язку, інформаційних продуктів і послуг;
- кадровий потенціал [1, с. 14-15].

Основними ознаками, які характеризують національний інформаційний простір України, є:

- «загальні правила та єдині принципи взаємодії всіх суб'єктів інформаційної діяльності при ефективному поєднанні саморегуляції та державного регулювання у формуванні й розвитку вітчизняного інформаційного простору;
- створення передумов для безпечної інформаційної взаємодії громадян, суспільства, держави з їх рівним доступом до відкритих інформаційних ресурсів і задоволенням інформаційних потреб всіх суб'єктів на території держави;
- правова рівність суб'єктів інформаційної діяльності;
- забезпечення балансу державних і світових інтересів при входженні України в глобальний інформаційний простір та збереження її інформаційного суверенітету» [11, с. 435].

Деякі дослідники виступають проти вживання понять «національний інформаційний простір» та «інформаційний суверенітет», наголошуючи на транскордонному характері права на доступ до інформації та принципі свободи інформації. Водночас забезпечення інформаційної незалежності нашої України у процесі її інтеграції у світовий інформаційний простір дасть можливість не лише впливати на поширення за кордоном достовірної інформації про нашу державу, а й на процес інформування самих українців з найменшою імовірністю викривлення про події у світі. Це обумовлено тим, що «інтеграція передбачає взаємопроникнення, будь-чого. Цей процес не може відбуватися в односторонньому порядку. У протилежному ж випадку він називатиметься вже не інтеграцією, а окупацією» [22].

За всі роки незалежності України спостерігалася тенденція саме до окупації нашого інформаційного простору іншими державами, здебільшого російською федерацією. Незважаючи на офіційну задекларованість інтеграції України у світове співтовариство, тривалий час дослідження показували низький рівень присутності України в глобальному інформаційному полі та високу інформаційну залежність від зарубіжних держав, що частково зумовлено тим, більшість засобів масової інформації, що працюють на території України, засновані на іноземному капіталі, а кількість національних постійно зменшується.

Варто відзначити, що від початку російського повномасштабного вторгнення рівень присутності нашої держави у світовому інформаційному просторі значно зріс. Однак, актуальним залишається питання поширення достовірних відомостей про Україну у світових мас-медіа, оскільки досі залишається вагома частка фейкових новин.

Єдиний інформаційний простір – «сукупність стандартизованих технологій обміну інформацією і даними, ведення і використання інформаційних баз і банків даних, інформаційної безпеки, інформаційно-комунікаційних систем і мереж, які функціонують на основі єдиних принципів і за загальними правилами та стандартами, які забезпечують інформаційну взаємодію громадян та різноманітних організацій, а також задоволення їх інформаційних потреб» [22, с.60].

Формування єдиного інформаційного простору відбувається під впливом двох світових процесів: інформатизації та глобалізації.

Процес становлення і розвитку єдиного інформаційного простору, який є характерною рисою демократичної і суверенної держави, полягає у зміцненні державного ладу та створенні умов для охорони й ефективного використання вітчизняних інформаційних ресурсів. Для цього необхідно переглянути, доповнити та модернізувати чинне законодавство в інформаційній сфері з урахуванням європейських інформаційних стандартів та закріпленням гарантій збереження інформаційного суверенітету.

Відсутність відповідної законодавчої бази може спричинити втрату інформаційного суверенітету як елементу національної безпеки держави, з відповідними негативними наслідками.

На сучасному етапі вітчизняний інформаційний простір перебуває у процесі становлення та нерівномірного розвитку. У процесі інтеграції України в європейський інформаційний простір виникають численні проблеми: недосконалість законодавчої бази становлення інформаційного суспільства України, відсутність узгодженості термінології, основоположних засад та принципів вітчизняного законодавства з європейським, відставання України від розвинутих держав у розвитку вітчизняного сегменту в мережі Інтернет, невідповідність окремих секторів вітчизняного інформаційного простору стандартам розвинених країн, значна частка присутності у вітчизняному інформаційному просторі ЗМІ зарубіжних держав, відтік за кордон висококваліфікованих фахівців з інформаційних технологій, котрі навчаються в Україні, масові порушення права інтелектуальної власності, авторських та суміжних прав, відсутність у європейській спільноті об'єктивного уявлення про Україну, недостатнє інформаційно-аналітичне забезпечення професійної діяльності державних органів [34].

На підставі дослідження сучасного стану розвитку інформаційних ресурсів в розрізі секторів можна зробити такі висновки:

– «скорочення зазнають окремі культурні індустрії та сектори інформаційного простору, зокрема книговидання, бібліотечні комплекси, музейна та архівна справа, друковані засоби масової інформації, кінематограф тощо;

– у секторі друкованих ЗМІ наявна тенденція до зростання кількості періодичних видань, однак їх тираж помітно скорочується. На вітчизняному ринку друкованої продукції в обмеженій кількості представлені вітчизняні наукові, освітні та дитячі видання;

- поступово створюється конкурентне середовище у секторі електронних ЗМІ, що сприяє варіативності отримання та розповсюдження інформації;
- створено національну систему зберігання інформації, однак у бібліотечних та архівних фондах недостатньо використовуються новітні інформаційні технології;
- телебачення і радіо поширені по всій території країни;
- система зв'язку та телекомунікацій (Інтернет, мобільний та супутниковий зв'язок) виявляє стійку тенденцію до збільшення кількості користувачів, впровадження нових видів та послуг, збільшення цифрового сегменту, але цей процес відбувається досить повільно і відстає від показників розвинутих країн, тому актуальною залишається проблема телефонізації населення» [11, с. 436].

Боротьба з піратством у галузі інформаційних технологій, боротьба з неліцензійними програмними забезпеченнями, виплата роялті є найважливішими завданнями, які потребують вирішення у процесі побудови інформаційного суспільства, формування національного інформаційного простору та його інтеграції до світового співтовариства. Україна за рівнем використання неліцензійних програмних продуктів входить у десятку лідерів з показником у 80 % станом на 2018 рік за даними Асоціації виробників програмного забезпечення BSA [34]. При цьому фінансові втрати від використання нелегальних програмних продуктів щорічно збільшується.

Отже, інтеграція інформаційного простору України до світового повинна відбуватись шляхом вирішення визначених проблем щодо гармонізації українського інформаційного законодавства та системи інформаційних стандартів з нормами та стандартами міжнародного права; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних засобів масової інформації, розширення сфери діяльності їх на іноземні держави; створення та розвиток іншомовних інформаційних ресурсів про культурний, освітній, науковий, економічний, туристичний потенціал України; модернізації систем

зв'язку та комунікацій; посиленого розвитку вітчизняного сегменту мережі Інтернет.

3.2. Перспективи вдосконалення розвитку інформаційного суспільства в Україні

Прогрес формування інформаційного суспільства передбачає не лише законодавчу діяльність, а й якісні трансформації у соціальній, економічній, політичній, освітній та науково-дослідній сферах. Однак, сьогодні в Україні відсутні значні зрушення у будь-якій із перелічених сфер.

Перешкодами на шляху до розвитку суспільства знань в Україні виступають: недостатня законодавча й інституційна бази для розвитку та стимулювання конкурентоспроможної підприємницької діяльності; відсутність повноцінної програми соціального й економічного розвитку на основі розвитку інформаційного суспільства; погляд на вирішення проблем розвитку інформаційного суспільства як на процес захисту інтересів відомств не дозволяє питанню побудови суспільства знань стати пріоритетним для державної політики в Україні; незадовільна загальнодержавна координація комплексної розбудови інформаційної інфраструктури, зокрема при створенні загальнодержавних і корпоративних, відомчих інформаційно-телекомунікаційних мереж, національних і відомчих інформаційних ресурсів, впровадженні урядових послуг, які ґрунтуються на використанні інтернет-технологій; існуюча практика фінансування проектів інформатизації поза Національною програмою інформатизації призводить до децентралізації процесу інформатизації в країні, дублювання робіт, зниження ефективності використання державних коштів.

Не дивлячись на всі зазначені проблеми, слід зауважити, що Україна має значний науково-технічний і людський потенціал, що позитивно впливає на можливість нашої країни розвинути високотехнологічну інформаційно-

комунікаційну інфраструктуру та повноцінно увійти до світового інформаційного суспільства.

З огляду на вищезазначене у Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні, схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 року № 386-р [33], визначено такі завдання:

- «удосконалити нормативно-правову базу в інформаційній сфері у відповідності до європейських правових норм та стандартів;
- забезпечити належну координацію та взаємодію усіх зацікавлених суб'єктів під час впровадження інструментів електронної демократії;
- покращити інституціональні механізми формування, координації та контролю за виконанням завдань щодо розбудови інформаційного суспільства;
- підвищити рівень інформаційної представленості України в інтернет-просторі та забезпечити конкурентоспроможність українських інформаційних ресурсів;
- стимулювати створення національних інноваційних структур для розроблення конкурентоспроможних вітчизняних інформаційно-комунікаційних технологій;
- розробити дієвий механізм ефективної громадської участі та громадського контролю за реалізацією пріоритету розбудови інформаційного суспільства на національному та місцевому рівнях» [33];
- «впровадження в усіх органах державної та муніципальної влади систем електронного документообігу та цифрового підпису, створення умов для інтеграції інформаційних ресурсів державних органів усіх рівнів;
- забезпечення відкритості та доступності інформації, збільшення різноманітності та кількості послуг, що надають населенню та суб'єктам підприємницької діяльності державні органи з використанням електронних засобів та Інтернету;

- підвищення ефективності формування та виконання Національної програми інформатизації з внесенням до неї всіх проектів інформатизації, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету;
- розроблення проекту Державної цільової програми впровадження в органах державної влади програмного забезпечення з відкритим кодом, що допоможе знизити рівень використання неліцензійного програмного забезпечення та видатки бюджету на його легалізацію;
- гармонізація зі європейськими стандартами вітчизняних стандартів на ІТ-продукцію та ІТ-послуги та розроблення технічних регламентів, необхідних для впровадження електронного документообігу і цифрового підпису» [18, с. 160].

Інформаційна свідомість відіграє першочергову роль у процесі зародження та подальшого становлення інформаційного суспільства, яку за суб'єктами можна поділити на такі види: інформаційна свідомість людини, колективу, народу, людства, а за значимістю – на буденну та професійну. Залежно від рівня інформаційної свідомості людей можна поділити на «споживачів» та «неспоживачів» інформації. Саме «існування неспоживачів інформації, різних видів інформаційної свідомості та культури населення, неоднаковий економічний та політико-правовий стан держав зумовлюють нерівномірність утворення та розвитку інформаційного суспільства» [40, с. 93].

Очікується, що реалізація Стратегії [33] дозволить: «сприяти розвитку інноваційної економіки, підвищити національну конкурентоспроможність у результаті розвитку людського потенціалу; покращити якість життя населення, забезпечивши економічне зростання, забезпечивши якісний доступ до інформаційних послуг у сферах публічного управління, освіти, науки, охорони здоров'я, урядування; розширити можливості населення щодо працевлаштування, створювати нові робочі місця з високим рівнем оплати праці; забезпечити достатній рівень соціального захисту вразливих категорій населення, зокрема людей похилого віку, осіб з обмеженими

можливостями, людей, які потребують соціальної допомоги та реабілітації тощо; створити сучасну інформаційну інфраструктуру та забезпечити умови для її безпечного функціонування; сприяти становленню відкритого демократичного громадянського суспільства, яке задовольнятиме потреби громадян і гарантуватиме дотримання їх прав щодо активної, безперешкодної участі у суспільному житті та прийнятті управлінських рішень» [33].

Нами було розроблено рекомендації щодо оптимізації шляхів побудови повноцінного інформаційного суспільства в Україні.

1. Необхідно виробити, розвинути та закріпити у свідомості громадян нашої держави розуміння необхідності переходу країни до нового постіндустріального етапу розвитку. Для цього потрібно ознайомити населення з усіма благами, що вони отримуватимуть. Щоб досягти цієї мети, необхідно надавати більше позитивної інформації стосовно суспільства знань, за допомогою усіх засобів масової комунікації. Організовувати семінари та круглі столи, роздавати листівки та створювати різноманітні тематичні агітаційні заходи.

2. Прийняття Інформаційного кодексу України шляхом здійснення інкорпорації галузевого законодавства, внесення змін та доповнень до актів інформаційного законодавства, визначення їх внутрішньої структури й ієрархії актів на рівні правової доктрини, що дозволить упорядкувати інформаційні відносини в Україні в межах чіткої ієрархії законів і впровадження єдиної термінології та понятійно-категоріального апарату у сфері інформатизації.

3. Актуалізації потребує процес створення та практичної імплементації Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства, за відсутності якої Україна не має основного інструменту моніторингу й оцінки ситуації у сфері розвитку інформаційного суспільства в Україні із доопрацюванням із огляду на необхідність гармонізувати ці показники з відповідними європейськими критеріями [14, с. 31].

4. Створення проекту, в межах якого простежувалися би світові тенденції розвитку інформаційного суспільства, зокрема порівнювалися статистичні дані (індикатори) в різних країнах світу, зокрема країнах-учасниках Європейського Союзу. Це дозволило б адаптуватися до вимог Європейського Союзу принаймні на рівні підходів до збору, обробки та аналізу статистичних даних.

5. У перспективі довготривалого розвитку перед державою стоять завдання з вирівнювання регіонального дисбалансу користувачів мережі Інтернет у сільській місцевості, забезпечення населення доступним, швидким, дешевим та якісним Інтернетом, удосконалення державної інформаційної політики щодо активнішого залучення користувачів мережі Інтернет, у тому числі людей старшого віку, до соціального життя в інформаційному суспільстві.

6. Вирішення проблеми відтоку мізків – трудової міграції висококваліфікованих фахівців за межі країни, та кадрового голоду, викликаного цим процесом, шляхом матеріального та морального стимулювання кадрів і налагодження системи безперервного навчання, а також реформування ринку праці на інноваційних засадах та забезпечення його гнучкості шляхом налагодження прямих і зворотних зв'язків між ринками праці та професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації.

7. Наступним питанням, яке потребує системного вирішення є структурна реорганізація освітньої сфери й перерозподіл бюджетних і позабюджетних видатків на освіту, зокрема збільшення фінансування викладацької і студентської науково-дослідницької роботи. У результаті реформування вищої освіти університети мають стати центрами науково-дослідницької праці та технологічних інновацій за кращими світовими взірцями, а інші освітні заклади, що не відповідатимуть цим критеріям і не будуть конкурентоспроможними на вітчизняному та світовому ринку освітніх послуг мають бути позбавлені статусу «національний» [14, с. 32].

8. Потрібно налагодити системний діалог між інститутами громадянського суспільства й органами державної влади за допомогою використання новітніх технологій. Станом на початок 2021 року кількість пенсіонерів в Україні становить 10,6 млн. осіб, однак лише 3% від загальної кількості Інтернет-користувачів становлять особи старші 60 років, тобто майже третина населення держави залишається виключеною із загальнодержавних процесів. Саме тому необхідно залучати людей похилого віку до використання сучасних інформаційних технологій та електронних сервісів, які значно спрощують процес комунікації у процесі отримання соціальних послуг.

9. Необхідним кроком є формування сприятливого конкурентоспроможного економічного середовища для виробництва, вживання й інвестування в сферу інформаційно-комунікаційних технологій із метою розвитку інформаційного суспільства. Сприятливе бізнес-середовище та ефективна інноваційна система стимулюватимуть інновації та підприємництво, що, у свою чергу, дозволить матеріалізувати інформацію та знання у вигляді якісних товарів і послуг.

10. Необхідно створити сучасну технологічну базу національної інформаційної інфраструктури й інноваційної інформаційної галузі для швидкого розповсюдження ефективною та конкурентоспроможною інформації та надання широких комунікаційних можливостей для всіх верств населення. «Для того, щоб повною мірою використовувати переваги інформаційного суспільства, ми повинні забезпечити себе належною інфраструктурою доступу до знань» [14, с. 34].

11. Необхідно створити умови для самореалізації кожної особи шляхом залучення інвестицій в розвиток людського капіталу. Третій сектор повинен стати активним учасником усіх процесів, що відбуваються в країні, партнером держави та бізнесу в процесі розвитку інформаційного суспільства, активним провідником ідей соціально-економічного розвитку України за допомогою новітніх технологій.

12. Створення системи електронного уряду з метою підвищення якості, ефективності та прозорості управлінських процесів у країні, а також налагодження шляхів взаємодії державних органів із громадянами та приватним сектором.

13. Одним із найнеобхідніших завдань є інституційне забезпечення та належна законодавча база. Пропонується прийняття системного нормативно-правового акту – «Стратегії розбудови інформаційного суспільства», який би визначав основоположні засади становлення і функціонування нового високотехнологічного суспільства, пріоритети його розвитку, конкретні цілі та механізми їх забезпечення. Цей документ має бути розроблений на базі нині чинних основних профільних законодавчих актів, продовжувати їх і доповнювати (або коригувати) їх основні положення.

З метою контролю за виконанням Стратегії необхідним є створення Національної ради з розбудови інформаційного суспільства в Україні при Президентові України під його головуванням, до складу якої мають входити представники органів державної влади, відповідних недержавних організацій і політичних сил, що зацікавлені в розвитку нового, конкурентного типу суспільства в Україні, науковці [15].

14. Важливим завданням є гармонізація інформаційного законодавства України відповідно до норм ЄС. Метою адаптації є досягнення відповідності правових систем України та Європи. Це буде «сприяти розвитку політичній, підприємницькій, соціальній і культурній активності громадян України, а також створить необхідні передумови для отримання країною статусу асоційованого члена ЄС» [14].

15. Забезпечення необхідних умов для розвитку національного експортоорієнтованого ІТ-аутсорсингу, який є дієвим механізмом придбання українськими технологічними компаніями міжнародного ринкового досвіду.

Отже, ми розглянули основні проблеми та перешкоди на шляху до побудови повноцінного суспільства знань в Україні, стан і перспективи його

розвитку в державі та надали практичні рекомендації щодо оптимізації діяльності уряду країни в цій галузі.

Наголошено на необхідності прийняття в дію трьох систематизуючих нормативних документів: Інформаційного кодексу України, Стратегії розбудови інформаційного суспільства та Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства (НСІРІС)[8].

Проаналізовані основні проблеми та перешкоди на шляху до побудови повноцінного суспільства знань в Україні, серед них такі: недостатня законодавча й інституційна бази для розвитку та стимулювання конкурентоспроможної підприємницької діяльності; відсутність повноцінної програми соціального й економічного розвитку на основі розвитку інформаційного суспільства; незадовільна загальнодержавна координація створення елементів вітчизняної інформаційної інфраструктури тощо.

Україна володіє значним науково-технічним і людським потенціалами та має усі шанси рівноправно увійти до світового інформаційного суспільства. Базуючись на результатах проведеного дослідження, нами розроблено рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності держави для побудови суспільства знань в Україні, а саме: вжити заходів задля формування високого рівня інформаційної свідомості громадян в Україні; створити й імплементувати Національну систему індикаторів розвитку інформаційного суспільства; реорганізувати освітню систему й істотно збільшити бюджетні та позабюджетні видатки на освіту, а також створити нормативно-правові й інституційні передумови розвитку сфери інформаційного суспільства.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено комплексне дослідження сутності та узагальнення характерних особливостей становлення та розвитку інформаційного суспільства в Україні, сформовано пропозиції щодо удосконалення розвитку інформаційного суспільства в Україні. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновки:

1. Інформаційне суспільство можна визначити як суспільство нового типу, що характеризується високим рівнем інформатизації в усіх сферах життєдіяльності, доступом всіх членів суспільства до створення, переробки, використання, розповсюдження, обміну інформацією, домінуванням в економічному розвитку галузей, пов'язаних із виробництвом інформаційних продуктів й наданням інформаційних послуг та зростанням частки людей, залучених в інформаційний сектор економіки.

2. Основоположні засади функціонування інформаційного суспільства регулюються рядом нормативно-правових актів, прийнятих на законодавчому рівні. Водночас наявна законодавча база не забезпечує належного правового регулювання інформаційних відносин, оскільки здебільшого є хаотичною та не систематизованою, частина питань взагалі не врегульована законодавством, у деяких – відсутні механізми практичної реалізації норм. Проблемними питаннями залишаються діяльність засобів масової інформації, дотримання журналістами стандартів журналістської етики, захист інтелектуальної власності та персональних даних, право громадян на доступ до інформації, збір і поширення даних у мережі Інтернет, взаємодія людини і «штучного інтелекту».

3. Втілення на практиці планомірної державної інформаційної політики сприяє побудові суспільства знань, яке високорозвинені цивілізовані країни розглядають як передумову перспективного політичного, економічного, соціального і культурного розвитку.

4. Фактично електронний уряд являє собою електронний сервіс надання державних послуг, що забезпечується сучасними засобами інформаційно-комунікаційних технологій. Безумовними перевагами електронного врядування є спрощення процедур у процесі взаємодії органів державної влади з громадянами та скорочення адміністративних витрат, економія матеріальних і часових ресурсів, підвищення якості надання адміністративних та соціальних послуг, формування довіри громадян до діяльності органів публічного управління та адміністрування. Електронне врядування є важливим інструментом демократизації суспільства, передумовою функціонування інформаційного суспільства, першим кроком у розвитку електронної демократії.

5. Процес становлення і розвитку єдиного інформаційного простору, який є характерною рисою демократичної і суверенної держави, полягає у зміцненні державного ладу та створенні умов для охорони й ефективного використання вітчизняних інформаційних ресурсів. Інтеграція інформаційного простору України до світового повинна відбуватись шляхом вирішення визначених проблем щодо гармонізації українського інформаційного законодавства та системи інформаційних стандартів з нормами та стандартами міжнародного права; підвищення конкурентоспроможності вітчизняних засобів масової інформації, поширення їх діяльності на зарубіжні країни; створення іншомовних інформаційних ресурсів про культурний, освітній, науковий, економічний, туристичний потенціал України; модернізації систем зв'язку та комунікацій; посиленого розвитку вітчизняного сегменту мережі Інтернет, боротьби з піратством та дезінформацією; посилення захисту інтелектуальної власності.

6. Напрямами вдосконалення інформаційного суспільства в Україні є: вжиття заходів задля формування високого рівня інформаційної свідомості громадян в Україні; залучення інвестицій в розвиток людського капіталу; впровадження електронного врядування; створення й імплементація Національної системи індикаторів розвитку інформаційного суспільства;

вирівнювання регіонального дисбалансу користувачів мережі Інтернет у сільській місцевості, забезпечення населення доступним, швидким, дешевим та якісним Інтернетом; вирішення проблеми відтоку мізків – трудової міграції висококваліфікованих фахівців за межі країни, та кадрового голоду; реорганізація освітньої системи й збільшення бюджетних та позабюджетних видатків на освіту, а також створення нормативно-правових й інституційних передумов розвитку сфери інформаційного суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми формування та розвитку європейського інформаційного простору: колективна монографія. Луцьк: ВНУ імені Лесі Українки, 2012. 357 с.
2. Арістова І. В. Методологічні засади розбудови суспільства знань. *Правова інформатика*. № 3(19). 2008. С. 10–17.
3. Бабаєв В. М., Новікова М. М., Гайдученко С. О. Текст лекцій з дисципліни «Електронне урядування» (для студентів 5 курсу спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» денної форми навчання). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ, 2014. 127 с.
4. Бебик В. М. Глобальне інформаційне суспільство: поняття, структура, комунікації. *Інформація і право*. 2011. №1 (1). С.41–49.
5. Божкова В. В., Білан А. О. Сутність державної інформаційної політики в умовах розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. №11. С.106–110.
6. Брижко В. До питання сучасної інформаційної політики. Вісник Академії управління МВС. 2009. № 2. С. 27–47.
7. Григор О. О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз: дис. ... канд. політ. наук: 25.00.01. Львів, 2003. 229 с.
8. Гриценко В. Г. Організаційно-педагогічні засади створення і впровадження web-орієнтованої інформаційно-аналітичної системи управління університетом: Монографія / Науковий редактор д. пед. н., проф. Ю.В. Триус. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2016. 362 с.
9. Дацій Н., Ревунець В. Електронне урядування як елемент розвитку інформаційного суспільства. *100-річчя Поліського національного університету: здобутки, реалії, перспективи*: зб. праць уч. Міжнар. наук.-

практ. конф. (1 листопада 2022 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 119–122.

10. Електронне урядування як новий вимір ефективності державної влади. (Регіональні аспекти): метод. посіб. / за заг. ред. І. С. Куспляка. Вінниця: ГО «Подільська агенція регіонального розвитку», 2016. 54 с.

11. Європейські інтеграційні процеси і транскордонне співробітництво: Тези доп. IV Міжнар. наук.-практ. конф. студ., аспірантів і молодих науковців, Луцьк, 17-18 трав. 2007 р. / За ред. В. Й. Лажніка і С. В. Федонюка. Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. держ. ун-ту ім. Лесі Українки, 2007. 616 с.

12. Жекало Г. І., Заяць М. Я., Вакун О. В. Сутність та зміст електронного урядування: концептуальний вимір. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2020. № 8. URL: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/8_2020/54.pdf (дата звернення 10.05.2022).

13. Золотар О.О., Матвійчук І.А. Закон України про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки. Аналіз досягнення цілей. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. Серія 18. Право. 2018. Випуск 33. С. 49–52.

14. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. / Д. В. Дубов, О. А. Ожеван, С. Л. Гнатюк. К.: НІСД. 2010. 64 с.

15. Інформаційне суспільство в Україні: стан, проблеми, перспективи: Матеріали щорічної науково-практичної конференції за міжнародною участю «Дні інформаційного суспільства 2015», Київ, 19-20 травня 2015 р. / Упоряд.: М.Малюга; За заг. ред. д.держ.упр., проф. Н.В.Грицяк. «Видавництво «Тезис», 2015. 226 с.

16. Клімушин П. С., Серенок А. О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ, 2010. 312 с.

17. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 28.10.2022).

18. Литвин Н. Інформаційне суспільство як головний пріоритет перспективного розвитку держави. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки: збірник наукових праць*. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 876. С. 157–162.

19. Максименко Ю. Є. Інформаційне суспільство в Україні: стан та перспективи становлення. 2014. URL: <https://goal-int.org/informacijne-suspilstvo-v-ukraini-stan-ta-perspektivi-stanovlennya/> (дата звернення: 18.11.2022).

20. Мохова Ю.Л., Луцька А.І. Сутність та головні напрямки державної інформаційної політики України. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2018. № 12. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/27.pdf (дата звернення: 18.11.2022).

21. Нестеряк Ю. Державна інформаційна політика та управління національними інформаційними ресурсами України. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2013. Вип. 1. С. 94–104.

22. Петровський О.М. До питання про формування єдиного інформаційного простору. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. № 3. С. 142-145.

23. Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова Кабінету Міністрів України; Положення, Перелік від 04.12.2019 р. № 1137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF> (дата звернення 10.05.2022).

24. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17> (дата звернення 10.05.2022).

25. Про захист персональних даних Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17> (дата звернення: 28.10.2022).

26. Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 28.10.2022).

27. Про інформацію: Закон України від 02 жовтня 1992 р. № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12> (дата звернення: 10.11.2022).

28. Про Національну програму інформатизації: Проект Закону України від 29 жовтня 2021 р. № 6241. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/II06303I?from=draft_laws (дата звернення: 04.12.2022).

29. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки: Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16> (дата звернення: 10.11.2022).

30. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Законодавче забезпечення розвитку інформаційного суспільства в Україні»: Постанова Верховної Ради України; Рекомендації від 03.07.2014 р. № 1565-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1565-18> (дата звернення: 10.11.2022).

31. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 13.12.2010 р. № 2250-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80> (дата звернення: 10.11.2022).

32. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція, Перелік від 20.09.2017 р. № 649-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2017-%D1%80> (дата звернення 10.11.2022).

33. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577> (дата звернення: 12.11.2022).

34. Ревунець В. Інтеграція інформаційного простору України у світову інформаційну спільноту. *Забезпечення сталого розвитку аграрного сектору економіки: проблеми, пріоритети, перспективи*: зб. тез XIII Міжнар. наук.-практ. інт.-конф. (м. Дніпро, 27-28 жовтня 2022 року). Дніпро, 2022. С. 231–233.

35. Ревунець В. А. Концептуальні підходи до розкриття сутності інформаційного суспільства. *Студентські наукові читання – 2021*: матеріали Міжфак. студ. наук.-практ. конф. у 2 томах. Т. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2021. С.471–474.

36. Роллер В. М. Теоретична і правова база формування інформаційного суспільства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 43. Т. 2. С. 85–89.

37. Ромащенко В. Правове регулювання інформаційного суспільства в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. С. 100–104.

38. Рябоконт О. Державна інформаційна політика формування інформаційного суспільства: зарубіжний досвід. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2016. Вип. 43. С. 97–114.

39. Сащук Г. М. Новітні підходи до визначення сутності інформаційного суспільства. *Нова парадигма*. 2012. Вип. 112. С. 59–69.

40. Селезньова О. М. Інформаційне суспільство: сутність, особливості, становлення. *Інформація і право*. 2013. №3 (9). С.91–96.

41. Сірий С., Турченко Ю. Інформаційна політика України доби глобалізації: теоретичний аналіз. *Політичний менеджмент*. 2012. №4–5. С.237–245.

42. Сопілко І. М. Методологічні засади наукового осмислення концепції інформаційного суспільства. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2014. № 1. С. 80-84.

43. Требін М. П. Концептуалізація феномену інформаційного суспільства. *Безпечове інноваційне суспільство: взаємодія у сфері правової освіти та правового виховання: матеріали міжнар. інтернет-конф., 25 трав. 2016 р. Харків, 2016. С. 126–137.*

44. Шемчук В.В. Конституційно-правові засади розвитку інформаційного суспільства в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С. 133–144.

45. Штанько В. І., Бордюгова Т. Г. Інформаційне суспільство: соціально-філософські проблеми становлення: навч. посіб. Харків: ХНУРЕ, 2012. 172 с.

46. Okinawa Charter on Global Information Societ. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/economy/summit/2000/documents/charter.html> (дата звернення: 18.11.2022).